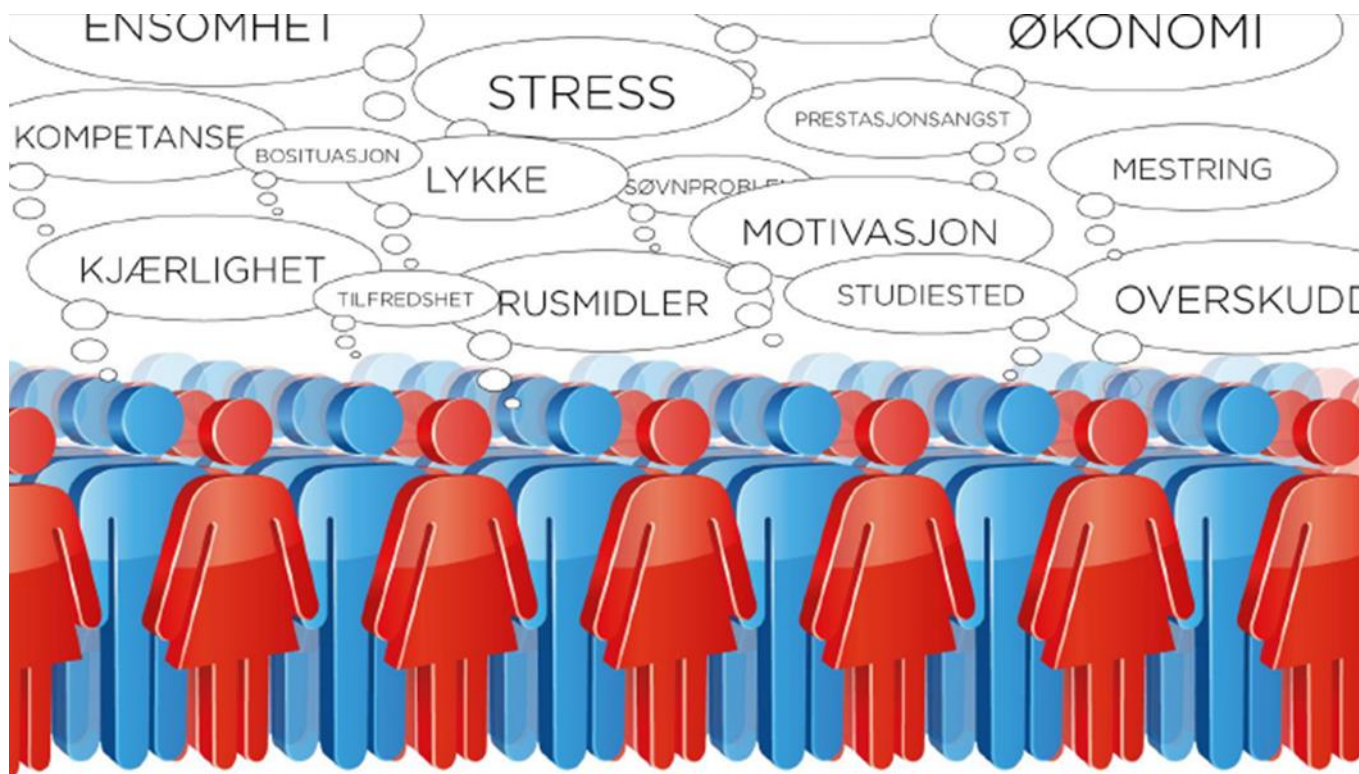

Universell – nasjonal pådriverenhet i høyere utdanning for inkluderende læringsmiljø – læringsmiljøutvalg – universell utforming

LMU-forum 2014: Trivsel og god tilrettelegging – gir økt mestring!

Bilde: Presentasjon Espen Munkvik, Studentsamskipnaden, LMU-forum 2014

Universellrapport 4:2014

universell*

Forord

Universell arrangerte LMU-forum 2014 i Trondheim, i samarbeid med Høgskolen i Sør-Trøndelag, på Campus Handelshøgskolen. Tema var studentenes psykososiale læringsmiljø og Læringsmiljøutvalgenes rolle i det forebyggende arbeidet. Gjennom foredrag, diskusjoner og paneldebatt var formålet å tydeliggjøre de ulike aktørenes roller, ansvar og tjenester, slik at LMUs rolle, ansvar og oppgave i det forebyggende arbeidet ble avdekket.

De som var invitert inn til å foredra og/eller delta i paneldebatt var:

- Rektor Helge Klunghand, Høgskolen i Sør-Trøndelag
- Campusdirektør Christian Brødreskift, Høgskolen i Sør-Trøndelag
- Velferdsdirektør Espen Munkvik, Studentsamskipnaden i Trondheim
- Prosjektleder Ilan Dahli Villanger, Universitetet i Oslo
- Prosjektleder Harald Åge Sæthre, Universitetet i Bergen
- Studentleder Synne T. Grønvold, Høgskolen i Sør-Trøndelag
- Studentleder Tommy Aarefloth, Universitetet i Bergen

Studentenes helse- og trivselsundersøkelse i 2014, i regi av Studentsamskipnadene, viser at mange studenter opplever ensomhet, og en av fem sliter med psykiske helseplager. Forskning tyder på at studentenes psykososiale læringsmiljø har stor innvirkning på studentenes mestring, og deres evne til å gjennomføre studiene.

Flere læresteder jobber systematisk med å tilrettelegge slik at studentene skal lykkes, og for å skape et godt psykososialt læringsmiljø. Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen har høstet mye erfaring på dette området – erfaringer som Universell håper andre læresteder kan hente kunnskap og inspirasjon fra.

Med utgangspunkt i foredragene og mange gode innspill og diskusjoner på LMU-forum 2014, har Marit Svendsen laget en oppsummering i form av Universell-rapport 4/2014 «LMU-forum 2014: Trivsel og god tilrettelegging, gir økt mestring». Universell benytter anledningen til å takke foredragsholderne, paneldeltakerne og alle deltakere på seminaret for engasjement og bidrag som gjorde denne rapporten mulig.

Formålet med rapporten er dels å gi deltakerne på LMU-forum 2014 en oppsummering fra konferansen, dels å gi øvrige innen vårt LMU-nettverk som ikke hadde anledningen til å delta et innblikk i tematikken, og ikke minst ønsker vi å gi læringsmiljøutvalgene et verktøy når de skal diskutere og jobbe med denne type tematikk lokalt.

Vi håper rapporten bidrar til å holde diskusjonene levende og at de fortsetter i LMU og resulterer handlingsplaner med gode tiltak for systematisk og helhetlig utvikling av studentenes psykososiale læringsmiljø!

November 2014,

Kjetil Knarlag
Prosjektleder

Innhold

Innhold	3
1 Innledning	4
2 Ansvar, roller og tjenestetilbud	4
2.1 Universitet og høyskoler	4
2.1.1 Læringsmiljøutvalget.....	5
2.1.1.1 Dialogmøter	6
2.2 Studentsamskipnadene.....	7
2.2.1 Velferdstilbudet	8
2.3 Studentene	9
3 Verktøykasse for LMU – psykososialt læringsmiljø	9
3.1 Fysiske omgivelser og læringsmiljø	9
3.1.1 Medvirkning	10
3.1.2 LMU-sjekkliste – lærings- og undervisningsarealer	10
3.2 Kartleggingsverktøy - psykososialt læringsmiljø	11
3.2.1 Studentenes helse- og trivselsundersøkelser (SHOT).....	11
3.2.1.1 SHOT- 2014	12
3.3 Hvordan tilrettelegge for at studentene skal lykkes?	13
3.3.1 LMU som pådriver.....	16
3.4 Å utvikle et læringsmiljø som skaper mestring og trivsel	16
3.4.1 ForVei – forberedende veiledning	16
3.4.2 Velkomstdag	17
3.4.3 Programseminar.....	18
3.4.4 LMU som pådriver.....	18

1 Innledning

Universitets- og høyskoleloven § 4-3 hjemler både institusjonenes og studentsamskipnadenes ansvar når det gjelder henholdsvis å skape et godt og inkluderende læringsmiljø, og ansvaret for å ivareta studentenes helse og velferd.

Stikkord er dialog og samhandling mellom institusjonen og samskipnadene. Alle universiteter og høyskoler har et læringsmiljøutvalg, hvor det er representanter fra ledelsen og ressurspersoner fra lærestedet, hvor studentene har 50 % av de faste medlemmene, og ofte med representanter fra samskipnadene på observatørplass. LMU er den perfekte arena for denne dialogen og samhandlingen, og det formelle utvalget hvor studentenes stemme skal bli hørt og lyttet til.

For å jobbe godt med utvikling av psykologisk læringsmiljø, er det en forutsetning å ha god og oppdatert status hvor skoen trykker og hvor de største utfordringene er. Ledelsen ved institusjonene må derfor sørge for at LMU får systematisk tilgang til resultater og funn fra alle kartlegginger som har relevans for studentenes totale læringsmiljø. Hvilke kartlegginger dette kan dreie seg om, kommer vi tilbake til etter gjennomgang av de ulike aktørenes ansvar, rolle og tjenestetilbud.

2 Ansvar, roller og tjenestetilbud

Rammen for dette kapitlet er Universitets- og høyskoleloven, samt presentasjonen til Rektor Helge Klungland på LMU-forum 2014 med påfølgende diskusjon og dialog om hva som er lærestedets og læringsmiljøutvalgenes rolle i arbeidet med utvikling av et godt psykososialt læringsmiljø.

2.1 Universitet og høyskoler

Universitets- og høyskoleloven § 4-3 definerer rammen for arbeidet med å skape et godt og inkluderende læringsmiljø for studentene. Som det fremgår av loven er det styret ved institusjonen som har det overordnede ansvaret, mens det operasjonelle ansvaret ligger i linjen i hele organisasjonen. Det er med andre ord et lederansvar på alle nivå i organisasjonen å sørge for at studentene har et godt og inkluderende læringsmiljø.

De viktigste faktorene som påvirker læringsmiljøet er:

- Fysiske forhold
- Planer, lærestoff og læremidler
- Organisering og gjennomføring av undervisning
- Arbeids- vurderingsformer
- Sosiale relasjoner og holdninger til læring

I denne veilederen fokuserer vi på det psykososiale læringsmiljø, som påvirkes av psykologiske og sosiale forhold med stor betydning for studentenes trivsel, helse og yteevne. Det handler om mellommenneskelig samspill og studentenes psykiske helse, og om hvordan sosialt miljø, kultur og velferd kan bidra til å fremme det psykososiale læringsmiljøet. Dette påvirker studentenes læring. Lærestedene har ansvar for å utvikle et godt læringsmiljø. Studentenes læringsmiljø er viktig for studiehverdagen, samtidig som det er sentralt for utvikling av studiekvaliteten.

Lærestedene kan imidlertid iverksette flere forebyggende tiltak. Det er av stor betydning at arbeidet skjer på en systematisk og helhetlig måte.

Det er vanlig at institusjonene uttrykker overordnede mål, strategier og verdier vedrørende studenter læringsmiljø. Institusjonene operasjonaliserer mål og verdier gjennom etablering av ulike tjenester og gjennom å vedta handlingsplaner og tiltak for utvikling av læringsmiljøet. Enkelte institusjoner prioriterer læringsmiljøtiltak ved å øremerke egne budsjettmidler som prioriteres brukt av LMU.

Som eksempler på tjenester og tiltak lærestedene iverksetter for utvikling av det psykososiale læringsmiljø kan nevnes:

- Råd- og veiledningstjenester; forberedende veiledning, tilretteleggingstjeneste, karriereveiledning
- Kurstilbud; studiemestring, forberedende veiledning, presentasjons- og studieteknikk, eksamensmestring osv.
- Læringsmiljø- og studentundersøkelser (lokale og nasjonale)*
- Mottaks- og fadderordninger ved opptak av nye studenter ved studiestart*
- Kravspesifikasjoner til fysiske fasiliteter og fysisk læringsmiljø*
- Gi utmerkelse og priser for ekstra innsats i læringsmiljøet
- Prioritert område i ulike utvalg som; LMU, Utdanningsutvalg, kvalitetsutvalg, samt gjennom møter mellom ledelsen og studentparlament/-ting, samarbeidspartnere som samskipnader, kommune etc.
- Legger til rette fasiliteter og forhold for studentpolitikere, sikrer studentmedvirkning i LMU og andre utvalg, honoreringsordning for verv, opplæring i utvalgsarbeid etc.

*Disse tiltakene beskrives nærmere i eget kapittel for å gi inspirasjon til hvordan LMU helt konkret kan jobbe med denne tematikken.

2.1.1 Læringsmiljøutvalget

Universitets- og høyskoleloven § 4-3 definerer LMUs rolle og oppgaver i arbeidet med å skape et god og inkluderende læringsmiljø. Det er et krav at alle institusjoner skal ha opprettet et LMU. Loven stiller krav om at utvalget skal bestå av like mange ansatte og studentrepresentanter, og at studentene har ledervervet annet hvert år. Sterk studentrepresentasjon er utvalgets styrke og gjør at utvalget er så viktig i arbeid med utvikling av studentenes totale læringsmiljø.

LMUs rolle og viktigste oppgaver er:

- Holde seg oppdatert på status innen studentenes totale læringsmiljø, herunder også det psykososiale læringsmiljøet.
- Være en pådriver for utvikling av et inkluderende og universelt utformet læringsmiljø – slik at flest mulig av studentene, så langt det er mulig, inkluderes i ordinære løsninger.
- Utarbeide og følge opp handlingsplaner.
- Avgi uttalelser og gi anbefalinger til ledelsen.
- Avgi årsrapport på status på læringsmiljøarbeidet ved institusjonen til styret.

For at LMU skal ivareta sine oppgaver etter intensjonen i loven, må utvalget holde seg oppdatert på status innen læringsmiljø. Det er flere læresteder som bruker møteformen «dialogmøter».

Dette er et godt verktøy for læresteder som har flere campus geografisk spredt – se eget avsnitt. Det er videre viktig at institusjonen sørger for at LMU systematisk får tilgang til alle typer resultater og funn fra de læringsmiljø-undersøkelser og tilbakemeldingsverktøy lærestedet har tilgang på.

Utvikling av læringsmiljøet handler i stor grad om å skape engasjement rundt arbeid med læringsmiljø og å skape aktivt i organisasjonen. Det er ikke undersøkelsene i seg selv som er det mest interessante for LMU, det er den diskusjon som skjer i utvalget og selve oppfølgingen ansatte og studentene blir enige om. LMUs forslag til konkrete handlingsplan for utvikling av læringsmiljøet og anbefaling til konkrete tiltak ved lærestedet, er resultatet.

Når det gjelder utfordringer som kartlegges via læringsmiljøundersøkelser knyttet til det psykososiale læringsmiljø, kan kanskje noen av følgende diskusjonstema være aktuelle i LMU:

- Sosiale arenaer og samlingssteder for studentene. Hvordan er det lagt til rette for at studentene skal møtes? Hvilke åpningstider er det på cafe og i kantinen? Er det lov å ha med bøker? Er det lov å spise/drikke på lesesaler etc? Hvilke type mat ønsker vi studentene skal tilbys?
- Tilgjengelighet og åpningstider – hvor tilgjengelig skal studentarealer være på campus? Avveie hensyn til studentene, helse, sikkerhet, brannvern, økonomi osv.
- Bedre samhandling mellom aktørene: Hvordan skal vi få til bedre samhandling mellom lærested og samskipnadene? Hvordan kan vi samarbeide for å unngå unngår overlappende tilbud?
- Mestring av studiesituasjon: Hvilket veiledningstilbud skal studentene tilbys? Erfaring viser at jo mer tid brukt på studier, jo bedre grad av mestring opplever studenter.
- Rusforebygging: Hvilken policy skal vi ha overfor ansatte og studenter når det gjelder bruk av alkohol og rusmidler? Hvilke verdier ønsker vi å signalisere? Hvilke tiltak skal støttes som del av fadderoppleggene? Hvilke krav ønsker vi til fadderopplæringen? Har vi lyktes med tidligere tiltak? Hvordan kan vi bidra til at studenter med et rusproblem som går utover deres studier, får nødvendig hjelp og bistand?
- Fysisk helse: Hvilke tiltak er aktuelle når det gjelder å tilrettelegge for et mest mulig variert tilbud til fysisk aktivitet inkludert lavterskel tilbud?
- Psykisk helse: Hvordan kan vi som lærested bidra til at studenter som har ulike psykiske helseplager og opplever ensomhet, som går utover deres studiesituasjon og mestringsevne, får nødvendig hjelp og bistand?
- Fysisk læringsmiljø: hvilke krav skal stilles til studentarealer – både undervisning og sosiale arenaer?

Å styrke LMU slik at utvalget får en tydelig rolle i løpende beslutningsprosesser i arbeidet med utvikling av et helhetlig læringsmiljø, er i stor grad ledelsens utfordring og dens ansvar. Utvikling av et inkluderende og godt læringsmiljø, handler mye om å løfte blikket og prioritere det som er viktig for studentenes trivsel, opplevelse av mestring og læringsutbytte.

2.1.1.1 Dialogmøter

Dialogmøter er en aktiv arbeids- og møteform mellom LMU og avdelingene/fakultetene, med rom for å drøfte det helhetlige læringsmiljøet ved lærestedet. Dette er en møteform som først ble tatt i bruk i systematisk form av LMU ved Universitetet i Bergen, og som flere læresteder nå har tatt i bruk blant annet Høgskolen i Sør-Trøndelag.

Dialogmøtets formål er å skape større engasjement og forankring i arbeid med utvikling av godt læringsmiljø for studentene. De legger grunnlag for systematiske statusoppdateringer på hva som gjøres lokalt for å skape godt læringsmiljø (positive erfaringer samt tiltak), samt få innblikk i hvilke utfordringer studentene og enhetene har. Det er en effektiv arena for å identifisere felles oppgaver/utfordringer i hele organisasjonen.

Møtene gjennomføres ute på avdelingene/fakultetene. Hele LMU deltar og et antall representanter fra den avdelingen/fakultetet som besøkes. Representantene fra studenter og ansatte bør være de som er engasjert i læringsmiljø som for eksempel ledelse, studieprogramledere, faglærere, samt tillitsvalgte fra studentene og ordinære studenter. Møtet deles inn i tre hovedbolker

- LMU presenterer seg - mandat, mål, handlingsplan
- Studentrepresentanter deler positive erfaringer og utfordringer i eget læringsmiljø
- Ansattes representanter informerer hvordan det jobbes lokalt med læringsmiljø

Et viktig formål med å avholde dialogmøtet på enheter, er å kombinere møtet med befaring av læringsmiljø - lesesaler, undervisningsrom, kantiner, lab'er etc. Alle saker vedrørende studenter utvikling av det fysiske, psykososiale og organisatoriske læringsmiljø kan stå på agendaen. Typiske saker er undervisningslokaler, lesesaler, studentarbeidsplasser, møteplasser for studentene, psykososialt læringsmiljø, studentenes rolle i læringsmiljøarbeid etc. Andre saker kan være håndtering og oppfølging av klagesaker, avviksmeldinger og tilbakemeldinger fra studentene, rutiner/utfordringer vedrørende tilrettelegging for mangfoldet i studentmassen (mottak, integrering, kultur, holdninger). Videre er det en god arena for dialog på lokal oppfølging av sentrale målsettinger f.eks. ruspolitikk, tilrettelegging studenter med nedsatt funksjonsevne, mottak internasjonale studenter, universell utforming, likestilling, ulike evalueringer/undersøkelser etc.

Det skrives vanlig referat med oppsummering fra møtene. Referatene er en viktig kilde for oppfølging, utarbeidelse av handlingsplaner, samt viktig kilde til informasjon til studenter og ansatte vedrørende LMUs og enhetenes arbeid med utvikling av godt læringsmiljø.

For LMU vil dialogmøtene gi et svært godt grunnlag for arbeid med handlingsplan, samt ved rapportering til rektor og i årsrapport til styret om status innen studentenes læringsmiljø.

2.2 Studentsamskipnadene

Studentsamskipnadenes ansvar for studentenes helse og velferd er som sagt nedfelt i uhl § 4-3. Innholdet i dette kapitlet bygger i all hovedsak på presentasjonen til velferdsdirektør Espen Munkvik i Studentsamskipnaden i Trondheim (SIT), den påfølgende diskusjon og dialog på LMU-forum 2014. Se også kapittel 2.2.4 Kartleggingsverktøy for psykososialt læringsmiljø – SHOT.

Samskipnadene er private stiftelseslignende organisasjoner regulert av Lov om Samskipnader. Deres formål er å arbeide for lik rett til utdanning for studenter ved utdanningsinstitusjoner innenfor høyere utdanning i Norge. De tar seg av studentenes velferdsbehov og organiserer ulike velferdstilbud som studentboliger, kafeer, barnehager, helsetjenester, idrett og opplysningsvirksomhet. Det er viktig å påpeke at Samskipnadens tjenester kun et tillegg til de lovpålagte tjenestene som kommunene og helsetakene har ansvar for.

Samskipnadenes rolle og ansvar inn mot de psykososiale læringsmiljø, er i all hovedsak å ivareta det operasjonelle ansvaret for tiltak knyttet til studenters helse og velferd.

Det finnes per i dag i alt 22 samskipnader totalt, og størrelsen varierer fra de minste med 15 ansatte, til de største med tilsammen 800 ansatte. Mange læresteder har en betydelig økning i antall studenter, noe som innebærer økt etterspørsel etter flere tjenester fra Studentsamskipnadene. Studentsamskipnadene står under tilsyn av Kunnskapsdepartementet og Riksrevisjonen. Studentsamskipnadene ledes av et styre, og styreleder er gjerne en student. Det øverste studentdemokratiske organet velger studenter til styret, dette gjøres ofte av velferdstinget.

2.2.1 Velferdstilbudet

Velferdstilbudene til samskipnadene er varierte og finansieres gjennom semesteravgiften, som fastsettes studentparlamentet eller velferdstinget. Størrelsen på avgiften varierer noe mellom de ulike samskipnadene. I tillegg til semesteravgiften, finansieres tilbudene gjennom statsstøtte og fristasjon fra utdanningsinstitusjonene. Studentsamskipnadene har samlet sin virksomhet rundt følgende hovedområder

- Livsstil og levevaner
- Råd- og veiledningstjenester
- Rammevilkår for studentforeninger
- Fadderuker og rusforebyggende arbeid

Organisasjonen tar seg av studenters velferdsbehov i vid forstand og står for organiseringen av ulike velferdstilbud som for eksempel:

Bolig. Mange samskipnader bistår kommunene og lærestedene med studentboligbygging og hybelformidling, og har som overordnet mål for sin boligbygging å holde prisene nede. Samskipnaden ivaretar også en viktig rolle når det gjelder å ta vare på og skape gode bomiljø for studentene. De tilbyr boliger både for familier, par og single studenter, samt praktisk informasjon om studentbyen, vaskeritjenester, kommunikasjon og transport etc.

Fysisk helse – De tilbyr et variert treningstilbud ved sine treningsentre hvor de har tilbud både halltrening og ulike gruppetimer.

Psykisk helse – Studentene får tilbud om råd og veiledning hos helsesøster, og de største har samtaletilbud med psykologer, studentprest, sosialkonsulent, lege ol. Enkelte samskipnader har videre støtteordning hvor studenter kan få ekstra økonomisk støtte i forbindelse med store helseutgifter.

Mestring – For å hjelpe studentene med å bedre mestre studiehverdagen, tilbys ulike typer av mestringkurs som for eksempel tidsplanlegging, stressmestring, yoga, selvutvikling, muntlig presentasjon, depresjon og angst, mat- og ernæring, rusforebygging/Lykkepromille.

Cafe og kantinedrift – Studentene har tilgang til cafe og kantinetilbud.

Barnehager – For studenter med barn tilbys plass til barn i studentbarnehager, og noen har ekstratilbud som f.eks. utvidet åpningstid i fadder- og eksamensperioder.

Støtte til foreninger – Lag og foreninger som er av og for studentene kan få støtte. I tillegg arrangeres kurs og seminarer for studenter som har ulike verv i studentforeninger.

2.3 Studentene

Studentenes stemme i arbeidet med å utvikle det psykososiale læringsmiljø er viktig å lytte til. Gjennom å engasjere seg aktivt i arbeidet med utvikling av psykososialt læringsmiljø, har studentene en sentral rolle ved eget lærested og i sitt studiemiljø. Dette kan skje gjennom å engasjere seg i studentdemokratiet, og ved å gi tilbakemeldinger til lærestedet på studiekvalitet og i eget læringsmiljø. De tilfører lærestedene viktig informasjon ved å delta i ulike kartlegginger av læringsmiljø- og studiemiljø, enten de er i lokal eller nasjonal regi.

Ikke minst har de alle et ansvar for å bry seg om og ta vare på hverandre, til å si ifra om de opplever situasjoner som er farlige eller truende for seg selv eller andre - i studiesituasjon eller på sosiale arenaer hvor andre medstudenter er. Det å bry seg om hverandre, er en viktig verdi når det gjelder å skape et trygt og inkluderende psykososialt læringsmiljø.

Som nevnt er LMU det eneste lovpålagte utvalget i høyere utdanning hvor studenter og ansatte har likt antall representanter. Dette gjør LMU til en svært viktig arena for studentene. Lærestedene må ta ansvar for at studenter informeres og gjøres kjent med de mulighetene som ligger i et godt fungerende læringsmiljøutvalg, og den viktige rollen engasjerte student-representanter har.

3 Verktøykasse for LMU – psykososialt læringsmiljø

3.1 Fysiske omgivelser og læringsmiljø

Som nevnt innledningsvis representerer de fysiske omgivelsene som omgir oss en viktig faktor for studenters læring og det psykososiale læringsmiljø. Innholdet i dette kapitlet bygger i all hovedsak på presentasjon til campusdirektør Christian Brødreskift ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, samt dialog og diskusjon på LMU-forum 2014. Presentasjonen til Brødreskift var med utgangspunkt i den prosess HIST har gjennomført ved bygging av helt nytt campus for Handelshøyskolen i Trondheim.

De fysiske omgivelser er så å si vevd inn som en del av studentenes psykososiale læringsmiljø. Uhl § 4-3 utdyper av hva som ligger i begrepet fysisk læringsmiljø til; lokaler, adkomstveier, trapper, sanitæranlegg, tekniske innretninger og utstyr. Det fremkommer av loven bla krav til gode lys- og lydforhold, forsvarlig inneklime og luftkvalitet, rengjøring- og vedlikehold, verneinnretninger. Virksomheten og innredning skal være slik at uheldige fysiske belastninger for studenter skal unngås, skader og ulykker forebygges. Det stilles krav om et læringsmiljø utformet etter prinsippene om universell utforming, at det er lagt til rette for begge kjønn, samt at det legges til rette for at studenter med nedsatt funksjonsevne skal kunne studere ved institusjonen.

Listen er lang og omfattende, men det gjør det også enklere å forstå at dette er faktorer som har stor innvirkning på studentenes psykososiale læringsmiljø, deres mestring og læring. Når vi skal belyse institusjonenes ansvar for det psykososiale læringsmiljø, er det viktig å bidra med innsikt i hvordan institusjonene jobber med planlegging og bygging av alle typer studentrelaterte arealer. Det handler også om at lærestedet sikrer studentene og LMU medvirkning i disse prosessene.

3.1.1 Medvirkning

For institusjonen er diskusjon og dialog med studentene så vel som LMU, viktig enten det dreier seg om små byggesaker som for eksempel lesesaler, nye undervisningslokaler, eller store utbyggingsprosjekter som bygging av nytt campus. Det er en vanskelig avveining mellom hvordan sikre medvirkning, i byggeprosjekter som kan være detaljerte, høyt tempo og rask fremdrift. Hvordan skal institusjonene sikre medvirkning og involvering av LMU og studentene i disse prosessene?

Det er ulike verktøy for å sikre studentene medvirkning i alle ledd i planleggingsprosessen. En måte er å ta hensyn til dette, gjennom selve organiseringen av byggeprosjektet dvs sikre involveringen gjennom deltakelse i prosjekt- og ulike faggrupper (undervisnings-, administrasjons-, studentsosiale arealer). Ofte er det slik at byggesaker formelt behandles i institusjonens arbeidsmiljøutvalg. Dersom det er saker som vedrører studentenes læringsmiljø, sikres medvirkning ved at studenter deltar i behandling av disse sakene (representanter kan oppnevnes av LMU for å sikre at LMU også får informasjon). Prosjektorganisasjonen som håndterer byggeprosjekter informerer ofte gjennom å avholde jevnlig møter med studentutvalg, studentidrettslag, avholder allmøte etc.

Når det gjelder involvering av LMU i byggesaker, varierer det veldig fra lærested til lærested i hvilken grad utvalget er har byggesaker relatert til studentenes læringsmiljø på saksagendaen. Det typiske LMU har i gjennomsnitt 2 – 4 møter årlig, noe som kan være utfordrende når det gjelder aktiv medvirkning. LMU kan som et overordnet utvalg ved lærestedet involvere seg i fysisk læringsmiljø saker gjennom å for eksempel gi føringer for hva lærestedene skal ta hensyn til ved bygging av undervisnings- eller studentarealer. Vi snakker her om å utarbeide sjekklister for byggesmaker læringsmiljø og undervisningsarealer.

3.1.2 LMU-sjekkliste – lærings- og undervisningsarealer

En sjekkliste for læringsmiljøarealer kan være et godt verktøy som indirekte gir LMU innvirkning i byggesaker som er relatert til studenters lærings- og undervisningsarealer, uten av LMU er direkte involvert i den løpende byggeprosessen. Aktuelle momenter og prinsipper som kan inngå i en LMU-sjekkliste kan være:

- Kartlegginger må også skje ut fra studentenes behov
- Studentens innspill fremkommet i medvirkningsprosessene skal lyttes til
- Areal må dimensjoneres med tanke på fremtidig studentpopulasjon – fremskriv tall
- Alle nye bygningstekniske krav må ivaretas (TEK10)
- Prinsippene for universell utforming og mangfoldet i studentmassen skal ivaretas, særlig viktig er funksjonskrav og å ta høyde for nye læringsformer
- Legge til rette for miljøvennlige og bærekraftige løsninger
- Legge vekt på sambruk av arealer, samlokalisering av fag/programmer hvor det er hensiktsmessig, redusere transportbehov, gjøre bruk av moderne styringssystemer klima-/Enøk teknologi koblet til bruken av rommene etc (temperatur, ventilasjon etc.)
- Sikre tilstrekkelig areal til vrimelearealer, sosiale arealer osv for studentene
- Sikre tilrettelegging av skjermede arbeidsplasser, grupperom, hvilerom etc - uten innsyn fra gangområder/vrimeleområder.
- Nedfell prinsipper for ønsket tilgjengelighet og åpningstid – avveining økonomi og miljø, versus studentenes behov både for tilgjengelighet, men også for hvile og avkobling.

En viktig del av byggeprosjekter er å kartlegge alle typer arealbehov til så vel læring, undervisning og ulike sosiale arenaer; stille-rom, grupperom, auditorier, lesesaler, café, læringsmiljøsenters, amme-rom, bønne-rom ol. Mange institusjoner har utarbeidet både romprogrammer og materialvalgspesifikasjoner slik HIST har, for å sikre at kravene til universell utforming ivaretas og at studentenes behov dekkes. Studentene må involveres i utforming både når det gjelder universell utforming, ergonomi, sittekomfort, teknologi, utforming av rom, materialvalg etc.

I tillegg til romprogram og materialvalg, har også ulike felles fasiliteter stor innvirkning på studentenes trivsel og læringsutbytte som for eksempel kokemuligheter, minikjøkken, garderobeskap, AVH/IKT, BYOD (bring your own device). Det gjelder også bruk av teknologi for å gjøre hverdagen enklere som for eksempel rask og god tilgang (og utnyttelse) av studentarealer gjennom bookingsystemer av leseplass, grupperom, undervisningsrom etc via smartphone, gode lademuligheter etc.

LMU kan vedta en slik sjekklister og foreslå for ledelsen at den legges til grunn i alle byggesaker relatert til studenters undervisningsarealer og læringsmiljø. Slike sjekklister bør ved jevne mellomrom oppdateres slik at de følger utvikling i nye lovkrav og endringer i relevante forskrifter etc.

3.2 Kartleggingsverktøy - psykososialt læringsmiljø

Universitets- og høyskoleloven § 4-3 sier at LMU skal holdes orientert om klager som institusjonen mottar fra studentene vedrørende læringsmiljøet. For LMU er det viktig å ha tilgang til oppdatert informasjon om status innen studentenes læringsmiljø for å kunne foreslå relevante og gode forebyggende tiltak. Det gir LMU større tyngde og legitimitet internt når foreslår tiltak som har direkte relevans i forhold til de kartlagte utfordringer. Det gjelder for LMU å ha kjennskap til alle slike kartlegginger, og de er sentrale når LMU skal avgi årsrapport på status innen læringsmiljøet til styret.

Universitetene og høyskolene har mange ulike kilder når det gjelder å skaffe denne type informasjon. Innen UH-sektoren i Norge er følgende undersøkelser og verktøy mest utbredt:

- Lokale eller nasjonale læringsmiljøundersøkelser
- Tilbakemeldingssystem fra studenter
- Studentbarometeret (NOKUT)
- Klagesaker, tilsyn etc (fra LMU, klagenemnda, skikkehetsnemnda, Arbeidstilsynet)
- Avviks-/HMS-rapportering
- Egen/eksternevalueringer av kvalitetssystemet (NOKUT)
- SHOT – nasjonal helse- og trivselsundersøkelse (Studentsamskipnadene)

3.2.1 Studentenes helse- og trivselsundersøkelser (SHOT)

Dette kapitlet er skrevet med utgangspunkt i presentasjon av SHOT-undersøkelsen 2014 av velferdsdirektør Espen Munkvik på LMU-forum2014, og fokus var rettet mot studenters psykososiale læringsmiljø og forebygging.

SHOT-undersøkelsen er den mest omfattende kartleggingen av studentenes psykososiale læringsmiljø som gjennomføres i Norge. Studentsamskipnadene kartlegger systematiske studentenes helse- og trivsel ved alle de lærestedene Samskipnadene har avtale med.

Den representerer et så stort utvalg blant studentene i Norge, at læresteder som ikke har avtale med en samskipnad, likevel bruker resultater og funn i sitt arbeid med utvikling av det psykososiale læringsmiljøet. Undersøkelsen gjennomføres annet hvert år, og gir dermed også innsikt i utviklingen på feltet over år.

Som følge av at ikke alle læresteder har avtale med samskipnader, innleder vi med litt informasjon om SHOT-undersøkelsen som verktøy. Hovedformålet med SHOT er å kartlegge studentenes opplevelse av egen helse, trivsel og psykososiale situasjon. Undersøkelsen er bygd opp rundt noen 8 typiske risikofaktorer som blant annet har innvirkning på i hvilken grad studentene trives ved lærestedet, og som er en indikasjon på utvikling av psykiske lidelser hos studentene.

Risikofaktorene står i et komplekst samspill mellom genetiske, biologiske og miljømessige faktorer. SHOT kan gi lærestedene viktig kunnskap om hva som øker risikoen for å utvikle psykiske plager.

Forskning viser at miljømessige faktorer samlet sett er viktigere enn de genetiske faktorene når det gjelder psykiske helseplager. Arvelighet synes å ha forholdsvis moderat innvirkning (finn referansen). Faktorer som ensomhet, få sosiale nettverk, en livsstil preget av lite fysisk aktivitet, røyking, alkohol og lite søvn, kan utgjøre en alvorlig risikofaktor for studenters psykiske helse.

De samme faktorene fungerer som beskyttelsesfaktorer ved at for eksempel studenter som trener, vil gjennomsnittlig ha lavere risiko for å utvikle psykiske lidelser, enn studenter som ikke trener. Studenter som kommer på forelesningene og som bruker mer tid på studiene sine, vil i større grad oppleve mestring, enn de som bruker lite tid på studier og som ikke deltar på forelesninger. De som opplever god mestring har færre psykiske helseplager. Døgnet vårt kan deles inn i like deler med jobb, søvn og rekreasjon (8x3). I perioder med mye å gjøre, vil mange studenter redusere på antall timer søvn. Søvn er viktig for å prestere og for å ha det bra, mens for lite søvn over tid innebærer en risikofaktor for psykisk helse.

Undersøkelser viser at mange studenter opplever at det stilles store krav til å prestere på mange ulike arenaer, og i kombinasjon med lite søvn, høyt alkoholinntak og lite fysisk aktivitet, utgjør dette en stor risiko for studentenes psykiske helse.

LMU kan bruke resultatene fra blant annet SHOT-undersøkelsene til å få informasjon om hva som er viktige rammebetingelser og forutsetninger for god læring. LMU kan bruke den som et verktøy i arbeidet med å prioritere innsats og virkemidler knyttet til utvikling av et godt psykososialt læringsmiljø for studentene. Utfordringen for lærestedene og samskipnadene er å skape ulike arenaer, tilbud og sosiale rom hvor studentene kan oppnå nødvendig og ønsket balanse i sin studietilværelse.

3.2.1.1 SHOT- 2014

SHOT 2014 viser at de aller fleste studentene oppgir at de har god fysisk og psykisk helse, og mestrer studiesituasjonen godt. Undersøkelsen viser videre at profilen på studenter som opplever god mestring av studier og undervisning, også scorer høyt på god livskvalitet, godt selvbilde, få konsentrasjonsproblemer og bruker gjennomsnittlig tid på studiene.

Når det gjelder resultater og funn, anbefaler vi at lærestedene anskaffer SHOT-rapporten i sin helhet. På LMU-forum 2014 ble det kun gitt et lite innblikk i undersøkelsen. Undersøkelsen i 2014 har imidlertid funn som vekker bekymring når det gjelder økningen i andelen studenter som opplever ensomhet og alvorlige psykiske helseplager.

19 % av studentene som deltok i kartleggingen, oppgir at de har alvorlige psykiske plager, noe som er langt høyere andel enn for befolkningen for øvrig. Det er i denne sammenheng viktig å minne om at det her ikke er snakk om psykiske diagnoser, men studentenes opplevelse av egen psykisk helse. Faktorer som kan påvirke opplevelsen av psykiske plager kan være stress, angst i forhold til eksamen, angst for muntlig fremføringer osv.

De studentene som kommer ut med høy risikoprofil når det gjelder psykiske plager er enslige/ aleneboende kvinnelige studenter. Flere studenter enn tidligere rapporterer om ensomhet, og her scorer mannlige studenter høyere enn kvinnelige. Når det gjelder studentenes fysiske helse oppgir 70 % av studentene at de har god/svært god helse, og like mange oppgir at de trener 2 eller flere ganger i uken.

7 % av studentene som trener aktivt, oppgir at en treningsfrekvens på 6 ganger eller mer ukentlig. Undersøkelsen viser også at 13 % av studentene ikke trener i det hele tatt, og 6 % av alle studentene har svart at de vurderer egen fysiske helse som dårlig. Når det gjelder studentenes livsstil og bruk av alkohol og røyk, er kartlagt at 7 % av studentene oppgir en skadelig alkoholatferd, samt at få studenter oppgir at de røyker.

SHOT-2014 har mange viktige funn som kan være relevante for LMU og samskipnadene når de skal tilrå hva lærestedene bør prioritere av tiltak og tilby av tjenester, og bør være et av verktøyene i LMUs kartleggingsarbeid av studenters læringsmiljø.

3.3 Hvordan tilrettelegge for at studentene skal lykkes?

Inspirasjon til dette kapitlet er hentet fra Universitetet i Bergen, og deres prosjekt for hvordan rekruttere studenter til utdanning, ledet av prosjektleder Harald Åge Sæthre. Dette kapitlet er basert på hans foredrag på LMU-forumet 2014.

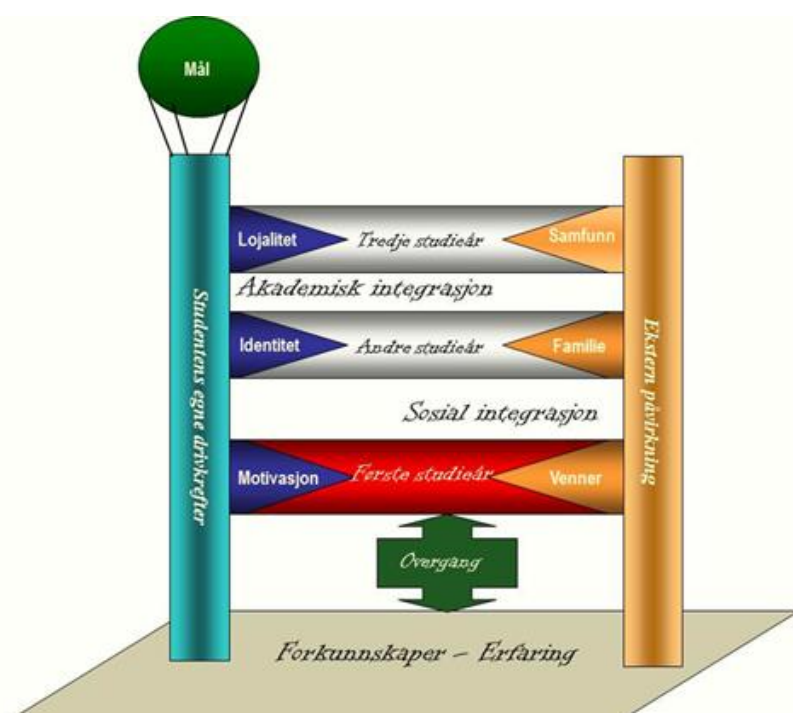
Ved UiB har arbeidet systematisk og helhetlig med rekruttering. Resultatene av denne innsatsen er bedre resultater, lavere frafall, bedre rekruttering og flere lukkede studieprogram. Nøkkelen til suksess er at lærestedene retter fokus mot seg selv og hvordan de organiserer og tilrettelegger for studentene. UiBs erfaring er at det er *frivillig frafall* som er den største utfordringen, det vil si studenter som slutter på tross av at de akademisk strekker til. Det er ikke et mål å unngå alt frafall, og noen studenter trenger å gå en runde til for å bli sikre på sine valg.

Årsakene til frafall er komplekse. Det finnes ingen enkel løsning på frafallsproblematikk. Lærestedene må jobbe systematisk og forebyggende, og på tvers av fakultetene for å tilrettelegge rammene på en best mulig måte for alle studentene, også de som gjør det best. Arbeidet vil komme alle studentene til gode. Utgangspunktet ved UiB har vært å fange opp de studentene som slutter på tross av at de akademisk strekker til. Tanken er at studentene skal greie seg selv, samt bidra overfor medstudenter.

Ved UiB har det vært et mål å finne gode verktøy til lavest mulig kostnad. Det konseptet de har utviklet krever lite bruk av råd- og veiledningstjenester, noe som gir lavere kostnader og forbruk av arbeidstimer. All erfaring viser at de fleste studentene faller av før første september, noe som innebærer at de første ukene er de viktigste. UiB har rettet fokus mot mottak, og ikke opptak.

De har laget en verktøykasse med utgangspunkt i forskningsresultater fra USA, og da særlig hentet inspirasjon fra V. Tinto (1993), *Leaving College: Rethinking the causes and cures of student attrition.*». Funn fra forskning viser at frivillig frafall skyldes i mye større grad det som skjer på universitet etter oppstart, enn det som har skjedd før de starter.

UiB har laget en modell med utgangspunkt i Tintos modell, og tatt utgangspunkt i at frafall ikke bare skyldes forhold ved studenten, men også eksterne krefter (familie, venner og samfunn), og forhold hvor lærestedet kan gjøre en innsats.

Figur - Modell - Tilrettelegge for at studentene skal lykkes, Harald Åge Sæhre (2014)

Modellen illustrerer at *de eksterne drivkreftene* er med på å påvirke både studentenes valg, deltakelse og innsats gjennom studiet. Studiemiljøet er en plass hvor studenten får nye venner, og studentene bruker mye tid i dette fellesskapet før de drar hjem for dagen. Får de ikke *venner* i studiemiljøet, vil venner utenfor studiet kunne trekke studentene «bort» fra studiet. *Foreldre* har også stor påvirkning på studentenes valg. Foreldrene kan både være en hindring og en styrke. Ifølge Sæhre bør lærestedene i større grad enn hva som er vanlig i Norge i dag, bli flinkere til å adressere foreldrene mer f.eks. som i USA hvor foreldrene brukes som en ressurs for at studentene skal få til utdanningen. *Samfunnet* er også en drivkraft gjennom hva som er behovene i arbeidsmarkedet, ordninger for studiefinansiering og studieavgifter samt hva som er utdanningstrender i tiden.

Studentens forkunnskaper og erfaring, det vil si hvilken ballast og oppfatning studenten har av studiene når de starter opp, er avgjørende for gjennomføring og resultater. De studentene som har klare mål når de starter opp på studier, er også de som klarer å gjennomføre uansett. Samtidig er tanker om å slutte, noe studenten veier for og imot gjennom hele studiet.

Det å få god og tidlig informasjon om opptakskrav er viktig, samtidig som informasjonen om opptakskrav må gjennomgå mottak og ikke bare i forbindelse med opptak. Det er i første semester de fleste studentene velger å slutte, og særlig er de første 5 – 6 ukene er svært viktig for å forhindre frivillig frafall. De som fortsetter studiene legger mye av grunnlaget for suksess og fiasko gjennom det de erfarer i sine første måneder.

Oppstart ved høyere utdanning preges av løsrivelse fra foreldre og venner, samt en periode hvor mange etablerer seg utenfor hjemmet. I denne første perioden er *sosial og akademisk integrasjon* svært viktig for studentene, det innebærer å ha tilstrekkelig kontakt med andre ved universitetet – dette gjelder uavhengig av bakgrunn, personlighet og resultater. Det er i studentens psykososiale læringsmiljø den faktiske læringen skjer, der hvor studentene er sammen med andre, og hvor lærestedene må gjøre innsatsen. Det er svært viktig at alle studentene kommer inn i et trygt psykososialt nettverk med en gang de kommer til lærestedet.

En annen viktig faktor er *motivasjon* og hva som skjer i undervisningen. Faglærer og øvrige ansatte må bruke tid på å forklare studentene hvorfor et fag er bygd opp slik som det er, og hvordan faget skal leses. Faglærer må inspirere studentene. Lærestedene må bli bedre på å få tydeliggjort muligheter ved utdanningen, videre studier og jobbmuligheter. Dette er viktig fordi studenter som har klare mål, er de som erfaringsmessig gjennomfører best.

Identitet har mye å si også for studentene, og det er viktig å få frem gode rollemodeller og forbilder som de kan identifisere seg med. For eksempel valgte flere kvinner å studere for å bli meteorologer ved UiB etter at værdamene på TV2 begynte å presentere været.

Studentene må føle at de er del av et miljø og at de i det er en ressurs, da skapes *lojalitet*. Dette handler i stor grad om å inkludere og å ta studentene på alvor, slik at de blir representanter for utdanningen og får å skape «vi - følelse».

Det å tilrettelegge for at studentene skal lykkes i sine studier er en viktig forutsetning for om de velger å fullføre. For lærestedene handler om å fokusere på at å tilrettelegge for at studentene lykkes, er en prioritert og viktig oppgave. De enkelte «trinnene» i modellen er hva de fleste aktørene er mest opptatt av – alle ut fra sitt ansvar og ståsted. Det er imidlertid viktig å huske på det enkle faktum at tar vi bort «stenderne» som utgjør studentenes egne drivkrefter og akademiske krefter, faller alt sammen.

Ved UiB har ledelsen gått foran og vist vei. Ledelsen har tatt en svært viktig rolle ved å gi arbeidet retning, prioritet, og bevilget midler til konkrete forebyggende tiltak. Ikke minst har ledelsen bidratt til å synliggjøre at dette er viktig helt ned på studieprogramnivå. Det er oppnevnt ansvarlig personer i administrasjon eller blant lærerne. Denne systematiske og helhetlige satsingen har gjort det enklere ved UiB å få de vitenskapelig ansatte med på laget. Frafallsstatistikk er brukt aktivt overfor fagmiljøene for å synliggjøre hvor det må gjøres en innsats og hvor man skal prioritere ressursbruken. Metodikken er fokusgrupper, hvor man bruker stige-modellen og spør studentene om alle elementene.

UiB har de lagt stor vekt på å bruke studenter, Alumni-forening, karriersenter og fokusgrupper på studieprogramnivå som ressurser og ledd i sitt forebyggende arbeid. De starter med studentene på førstesemesteret hvor de fokuserer på opptakskrav, tidlig inkludering gjennom ved å fokusere på «Vi bryr oss», mentorordning etc. UiB har etablert en ressursbank på nett, de utgir eget tidsskrift, arrangerer studieturer, workshops og nasjonal konferanse.

3.3.1 LMU som pådriver

LMU ved andre læresteder som ønsker å ta tak i denne problemstillingen, oppfordres til å bruke erfaringene fra UiB i sitt arbeide lokalt. LMU kan ta rollen som pådriver i egen institusjon ved å foreslå igangsatt lignende tiltak for å tilrettelegge for at studentene skal lykkes, overfor ledelsen:

- Utvikling og implementering av et «mottaksprosjekt» for alle nye studenter med fokus på systematisk og helhetlig tilnærming, og involvering av alle nivå i organisasjonen. Tiltak og aktiviteter må knyttes til undervisningen. LMU bør utarbeide en prosjektskisse, og argumentere ved å vise til UiBs erfaringer og at frafallsarbeid er viktig og vil gi effekter.
- Etablering av internt nettverk blant de som skal jobbe med tematikken.
- Oppnevning og skolering av en eller flere ansvarlige personer på programstyrenivå – i administrasjonen eller blant faglærerne. Viktig med kontinuitet og tid for å bygge kompetanse og erfaring.
- Læringsmiljøpris – utmerkelse til studenter som utgjør en forskjell i sitt læringsmiljø, utmerkelsen har som formål å øke motivasjonen til å gjøre en innsats
- Legg inn som en ønsket verdi i kvalitetssystemet at studenter skal få skryt fra lærestedet/faglærer eller andre når det er gode grunner for det.
- Systematisk søk etter gode rollemodeller blant studentene, ansatte og ferdige kandidater som kan stå frem som identitetsbærere, som kan brukes i undervisningssituasjoner og for rekruttering.
- Etablere tiltak og aktiviteter for økt involvering av studentene i undervisning og tillitsverv.

Det er mange faktorer samlet som avgjør om studentene velger å slutte. Oppmerksomheten bør rettes mot det som skjer på campus, og de faktorer som lærestedet kan gjøre noe med.

I et slikt perspektiv kan LMUs anbefalinger til tiltak rettet mot det psykososiale læringsmiljø, virkelig utgjøre en forskjell!

3.4 Å utvikle et læringsmiljø som skaper mestring og trivsel

Forskning viser at studenter som trives i sin studiehverdag, også i stor grad er de som best mestrer og gjennomfører studier. Studentenes psykososiale læringsmiljø bør derfor vies stor oppmerksomhet. Mange læresteder jobber aktivt med utvikling av tiltak som skal bidra til økt mestring for studentene. Dette kapitlet er skrevet med utgangspunkt i prosjektleder Ilan Dæhli Villangers (UiO) presentasjon på LMU-forum 2014. Her beskrives noe av de tiltak Universitet i Oslo har satset på når det gjelder å utvikle studentenes psykososiale læringsmiljø basert på deres erfaring av hvor viktig det er for studentenes mestring at studenten blir møtt, sett, hørt, respektert og likt. Villanger håper deres erfaringer kan være til inspirasjon for LMU ved andre læresteder.

3.4.1 ForVei – forberedende veiledning

MN-fakultetet ved UiO har utviklet et forebyggende veiledningsprosjektet som har fått navnet «For-Vei». Formålet med prosjektet er å hjelpe studentene med å mestre sin studietilværelse. Studentene veiledes og bevisstgjøres på hva som er deres styrker, og på hva som må til for at de skal lykkes.

I følge Villanger viser undersøkelser at mange studenter sliter med tilpasning til studier innen høyere utdanning. Erfaringsmessig vet vi at ferske studenter står overfor en del utfordringer, mange av de har vært vant til å være best, de opplever et stort forventningspress, og flere sliter med dårlig selvtillit og tro på egne ferdigheter.

Opplevelse av ensomhet øker i studentpopulasjonen, og overgangen fra videregående skole til høyere utdanning gjør mange utrygge i overgang til nye læringsformer og nye læringsarenaer. Flere mangler god studieteknikk og mange er dårlige på tidsplanlegging. Mange opplever manglende campusmiljø, flere er usikre på hva de kan bruke utdannelsen til etc.

Disse faktorene har innvirkning på frafall, karakterer og studiepoeng-produksjon. UiO besluttet å jobbe mer systematisk med utvikling av bedre læringsmiljø for studentene, og igangsette flere tiltak for å skape økt trivsel.

Målene med For-Vei-prosjektet er:

- Hjelp studentene til å mestre studietilværelse og øke selvtilliten
- Veilede, bevisstgjøre og ansvarliggjøre studentene
- Kartlegge hva studentene mener skal til for å lykkes med studiene, og avdekke utfordringer
- Utvikle tiltak sammen med fakultetene

MN-fakultetet ved UiO tilbyr alle førsteårs-studenter en-times forberedende veiledning og individuell samtale, og med mulighet for oppfølging. De har utarbeidet en enkel samtale-mal som veiledningen tar utgangspunkt i. Studentene besvarer spørsmål på en skala fra 1 – 10, hvor 1 er dårlig og 10 svært bra. Det er studentenes svar som styrer dialogen mellom studenten og veilederen:

- Hvordan trives du som student?
- Hvordan trives du med studiene?
- Hvordan opplever du mestring i studiene?
- Hvordan har du det sosialt?
- Hvordan har du det generelt?

Studentenes svar oppsummeres og går som tilbakemeldinger til fakultetsansatte og fagmiljøene. På bakgrunn av disse resultatene, skreddersys konkrete oppfølgingstiltak sammen med fakultetet.

Erfaringene fra UiO viser ifølge Villanger at etter systematisk gjennomføring av slik veiledning mellom lærer og student, får student og lærer bedre kontakt og relasjon. Lærerne rapporterer at det er morsommere å undervise. Studentene viser større faglig interesse, noe som kanskje handler om økt opplevelse av mestring gjennom at studentene er flinkere til å dele og hjelpe hverandre. Erfaringer viser at det er merkbar styrking av det sosiale samholdet i klassene, og UiO mener dette skyldes at de har fokus på at studentene skal bli møtt, sett, hørt, respektert, og likt.

3.4.2 Velkomstdag

Alle nye studenter ved MN-fakultetet (ca 300) ved UiO, deltar på samme mottaksopplegg første dag ved universitetet. Formålet med *velkomstdagen* er å fremme kvalitet og stolthet, skape tilhørighet, og at studentene skal bli kjent med andre og å få avklart forventninger de har til studiene.

Dagen starter med høytidelig mottak av studentene hvor fakultetsledelsen tar imot og ønsker alle studentene velkommen i en *høytidelig seremoni*. Fakultetet deler ut et *akademisk borgerbrev* til alle nye studenter, for å fremme kvalitet og stolthet. MN-fakultetet legger stor vekt på at alle studentene skal bli raskt kjent med sine medstudenter allerede første dag, og i løpet av 4,5 timer deltar alle på ulike populærvitenskapelige foredrag og bli-kjent-aktiviteter som skal styrke tilhørigheten. Alle studentene får blant annet utdelt en *BIO-pin* med fargekoder etter hvilket studie de tar ved MN-fakultetet, som skal gjøre det lettere å «finne» medstudenter den første tiden ved UiO.

3.4.3 Programseminar

Alle nye studenter ved MN-fakultetet deltar på et obligatorisk 2-dagers programseminar på Sundvollen, sammen med faddere, gruppelærere, studiekonsulenter, fagansatte og dekanus. Programseminaret er lagt opp med en god blanding av bli-kjent-aktiviteter, undervisning, sosiale aktiviteter, studieteknikk og plenumsdiskusjoner – alt relatert til studentenes læringsmiljø.

Eksempel på øvelse på seminaret er å besvare: «Hva skal til for at studentene lykkes?». Dette er en type øvelse som gjennom diskusjon og dialog bidrar til å skape økt selvinnsikt hos studentene. Øvelsen gir anledning til å diskutere hvordan studentene selv vil at læringsmiljøet skal være, og til å avklare ulike forventninger de har med seg til studielivet. Læringsmiljøseminaret er veldig viktig for hvilket førsteinntrykk som fester seg hos studentene.

Studentene blir bedt om å evaluere opplegget, og ifølge Villanger tilsier evalueringen fra 2013 at studentene har utbytte av deltakelse på seminaret, det bidrar til økt trivsel på studiet, økt tilhørighet til programmet og har betydningen for studentens sosiale liv ved universitetet.

3.4.4 LMU som pådriver

LMU ved andre læresteder kan bruke prosjektet til inspirasjon til å fremme forslag overfor ledelsen om å gjennomføre lignende tiltak og eventuelt starte opp i mindre skala.

Villanger utfordrer LMU til å være et fyrtårn i egen organisasjon og å være pådriver for økt satsning på å tilrettelegge læringsmiljøet slik at studentene via studiet, får sosiale nettverk som gjør at studentene har det bra, og at studentene trives. Argumentene for økt satsing er at tilknytning og sosiale nettverk, øker studentenes trivsel og det kan bidra til å skape sterk tilknytning til studiene, selv om de er faglig utfordrende. Budskapet er at det er god økonomi i å forebygge frafall.

Tiltak bør forankres i LMUs eller organisasjonens handlingsplan og budsjett, slik at det blir implementert som en del av årshjulet ved lærestedet. Det sikrer økt forpliktelse og ansvarliggjøring i alle ledd. Formålet er å få kartlegge tidlig hvilket læringsmiljø studentene vil ha og hvordan vil de ha det. Dette legger grunnlaget for utvikling av et godt psykososialt læringsmiljø.

Et konkret tiltak kan være å innføre ulike symboler for økt identitetsbygging, slik for eksempel UiO gjorde med å utdele et akademisk borgerbrev og BIO-pin ved oppstart til alle nye studenter.

Universell – jobber for samarbeid og kunnskap om læringsmiljø, universell utforming og inkluderende løsninger i høyere utdanning

Universell

Besøksadresse:

Kolbjørn Hejesvei 4
NTNU

Postadresse:

Universell
NTNU
7491 Trondheim

E-postadresse:

kontakt@universell.no

Nettsider:

www.universell.no